

Olenko yrittäjämäinen?

– Opiskelijoiden yrittäjyysosaamisen hahmottaminen ja sanoittaminen

Anna-Greta Nyström

KTT, yliopistonlehtori

Åbo Akademi

anna-greta.nystrom@abo.fi

Charlotta Wendelin

KTM, projektipäällikkö

Åbo Akademi

charlotta.wendelin@abo.fi

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Tiivistelmä

Opiskelijat yhdistävät yrittäjyyden ja yrittäjyysosaamisen usein yrityksen perustamiseen, eivätkä niinkään yrittäjämäiseen toimintaan laajemmin. Oman yrittäjyysosaamisen sanoittaminen koetaan usein haasteelliseksi, koska suurimmalla osalla opiskelijoista ei ole oman osaamisensa tunnistamiseen tarvittavia metakog-

niitiivisiä taitoja. Tutkimuksessa selvitetään, miten korkeakouluopiskelijat hahmottavat yrittäjyyttä ja siihen liittyvää osaamista. Tutkimusaineisto koostuu fokusryhmähaastatteluista kolmannen vuoden kauppatieteen opiskelijoiden kanssa. Aineiston perusteella on tunnistettu kolme lähestymistapaa yrittäjyysosaamiseen, joiden avulla opiskelijan oman yrittäjyysosaamisen hahmottamista ja osaamisen kertymistä pystytään

paremmin ymmärtämään. Tämä antaa tietoa opintoja ohjaavalle henkilökunnalle niin opiskelijoiden metakognitiivisten taitojen kehittymisestä kuin tavasta kommunikoida heidän kanssaan yrittäjyysosaamisen opinnollistamiseen liittyen. Tulosten pohjalta voidaan todeta, että korkeakouluopiskelijat tarvitsevat tukea yrittäjyysosaamisen sanoittamisessa ja tietoa yrittäjyyden opinnollistamisesta sekä yrittäjyydestä uravaihtoehtona.

Avainsanat: *yliopisto, yrittäjyysosaaminen, osaamisen tunnistaminen, metakognitio, sensemaking, järjeistämisen*

Am I entrepreneurial? Understanding undergraduate students' entrepreneurial skills

Abstract

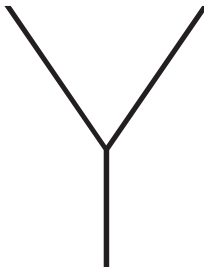
Undergraduate students often associate entrepreneurship and entrepreneurial skills with establishing a company and not as much with acting entrepreneurially. Students find verbalizing one's own entrepre-

neurial skills challenging because the majority of undergraduates lack the necessary metacognitive skills to recognize their own know-how. The purpose of this paper is to study how undergraduate students understand entrepreneurship and entrepreneurial competencies. Focus group interviews were conducted with third year business students. The study found three approaches regarding entrepreneurial competencies, through which the undergraduates' sense-making processes and accumulation of know-how can be better understood. This categorization provides valuable insights for university personnel, both as regards to the development of students' metacognitive skills and the recognition processes of prior learning of entrepreneurial competencies. This study suggests that undergraduate students need support in verbalizing their know-how, as well as more information about recognizing entrepreneurial skills as part of their personal curriculum, about entrepreneurship in general and as a potential career choice.

Keywords: *university, entrepreneurial know-how, recognition of prior learning (RPL), metacognition, sensemaking*

Johdanto

Yrittäjyys nähdään nykyään ajattelu- ja toimintatapana, jolla lähestytään ongelmia ja innovaatioprosesseja, eikä pelkästään pyrkimyksenä yrityksen perustamiseen (Neck & Greene, 2011; Verdujn & Berglund, 2019). Koska suurin osa nuorista tulee tulevaisuudessa työskentelemään ammatteissa, joita ei vielä ole olemassa (World Economic Forum, 2016), tai sitten projektiluonteisesti taikka yrittäjämäisesti tavalla tai toisella (Schwartz ja muut, 2019), on yrittäjyystaitojen ja asenteiden omaksuminen entistäkin tärkeämpää (Hayes ja muut, 2020). Taitojen ja asenteiden hyödyntämiseen ja käyttöön viitataan käsitteellä yrittäjyysosaaminen (Jack & Anderson, 1999). Yrittäjyysosaaminen auttaa esimerkiksi korkeakouluopiskelijoita työllistämään itseään (Sánchez, 2011) ja havaitsemaan mahdollisuuksia (Fayolle & Klandt, 2006). Yksilöt, joilla on yrittäjämäinen asenne, voivat itsenäisesti tai osana laajempaa kokonaisuutta luoda uutta ja yllyttää uudistumiseen tai innovaatioihin organisaatioissa. Tämä tuottaa sinänsä taloudellista, sosiaalista tai kulttuurista arvoa (Shane, 2010). Taitojen hyödyntäminen nähdään kuitenkin kontekstiin sidottuna ja siihen vaikuttaa myös yksilön tai oppijan tieto. Toisin sanoen, taitojen käyttö vaatii tiedon hyödyntämistä (Sánchez, 2011).

Korkeakoulujen yhtenä tehtävänä on valmistaa opiskelijoita työelämää varten ja auttaa heitä siirtämään omia taitojaan korkeakoulukontekstista työmarkkinoille, minkä vuoksi myös yrittäjyyttä tulisi tuoda monipuolisesti esiin opintojen aikana (Volkman & Tokarski, 2009). Tämä joh-

tuu paineesta valmistella opiskelijat selviämään kompleksisessa ja nopeasti muuttuvassa työympäristössä (World Economic Forum, 2016). Yrittäjyys on vakiintunut osaksi korkeakoulutusta (esim. Nabi ja muut, 2017), ja yrittäjämäistä toimintatapaa voi oppia (Kuratko, 2005; Jones ja muut, 2012). Siitä huolimatta vain kolme prosenttia suomalaisista korkeakouluopiskelijoista toimii yrittäjinä opintojensa ohella (Suomen Yrittäjät, 2019). Keskusteluun on nostettu korkeakoulujen rooli sekä opetus; valtaosa opiskelijoista ei koe kehittävänsä yrittäjyystaitojaan opiskelujensa aikana (Suomen Yrittäjät, 2019).

Opiskelijoihin liittyvää yrittäjyyttä on tutkittu laajasti, muun muassa asenteiden ja tunteiden, taitojen ja tietojen, sekä yrittäjyysintentioiden näkökulmista (esim. Hytti ja muut, 2010; Munoz ja muut, 2011; Morris ja muut, 2017). Opiskelijoiden käsityksiä heidän omasta yrittäjyysosaamisestaan on puolestaan tutkittu hyvin vähän. Edwards-Schachter ja muut (2015) painottavat, että oppijoiden itsetunto vaikuttaa luovuuden, innovointikyvyn ja yrittäjämäisen asenteen sanoittamiseen. Sanoittamisen yhteydessä oppija arvioi osaamistaan uusien ideoiden, ratkaisujen ja käyttäytymistapojen luomisen kannalta (Brown & Ulijn, 2004), jolloin oppijan on pakko jäsentää oppimaansa erilaisten kokemusten, suoritusten ja aktiviteettien kautta. Tätä prosessia voi myös kuvata sensemaking-käsitteen avulla (Weick ja muut, 2005); oppija järjeistää osaamisensa verbalisoimalla sitä. Sanoittamiseen tarvitaan myös metakognitiivisia taitoja eli ymmärrystä omasta osaamisesta (Kyrö ja muut, 2011). Sensemaking ja metakognitio kulkevat siten rinnakkain henkilön pyrkiessä tunnistamaan ja sanoittamaan omaa osaamistaan.

Ymmärrys siitä, miten opiskelijat käsittävät oman yrittäjyyteen liittyvän osaamisensa, on erityisen tärkeä opintojen ohjauksessa ja suunnittelussa niin opiskelijalle itselleen kuin häntä ohjaaville tahoillekin. Opiskelijoilta vaaditaan taitoja sanoittaa yrittäjyysosaamistaan esimerkiksi opinnollistamisen yhteydessä. Opinnollistaminen on etenkin Suomessa noussut esiin tärkeänä työkaluna korkeakoulu-kontekstin ulkopuolelta tulleen osaamisen tunnustamisessa (Peura ja muut, 2019), sillä opinnollistamisessa muualta hankittu osaaminen tukee tutkintoa sisällöllisesti tai muulla tavalla (Stenlund, 2010; Bohlinger, 2017). Henkilön kyky hahmottaa, sanoittaa ja arvioida omaa yrittäjyysosaamistaan on kuitenkin harvemminkin ollut tutkimusten keskiössä (Peura ja muut, 2019). Tämän vuoksi pyrimme tutkimuksemme selvittämään yliopisto-opiskelijoiden ajatuksia yrittäjyydestä ja yrittäjyysosaamisesta. Artikkelissa lähestymme asiaa seuraavan tutkimuskysymyksen avulla: *Miten opiskelijat hahmottavat yrittäjyyttä ja siihen liittyvää omaa osaamistaan?* Tutkimuksemme asemoituu täten opinnollistamisen edellytysten tarkasteluun hyödyntäen sensemaking ja metakognition käsitteitä.

Käsitlemme luvussa kaksi yrittäjyysosaamista ja yrittäjyystaitoja yleisellä tasolla sekä esittelemme myös oman osaamisen tunnistamista metakognition (Kyrö ja muut, 2011) ja sensemaking-teorian näkökulmasta (Weick, 1995). Kolmannessa luvussa esittelemme tutkimuksemme metodia ja aineistoa, joka koostuu kolmannen vuoden kauppatieteiden opiskelijoiden kanssa pidetyistä fokusryhmähaastatteluista (n=62). Luvussa neljä jäsenämme aineistoanalyysin pohjalta kolme erilaista opiskelijoiden lähestymistapaa yrittäjyysosaamiseen. Lopuksi teemme johdopäätöksiä siitä, miten yrittäjyysosa-

misen tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöissä korkeakouluissa tulisi ottaa opiskelijoiden metakognitiiviset ja yrittäjyysosaamisen sanoittamisen taidot huomioon.

Yrittäjyysosaaminen ja yrittäjyystaidot

Yrittäjyydellä tarkoitetaan yksilön kykyä tarttua tilaisuuksiin, saada aikaan jotain uutta (Shane & Venkataraman, 2000) ja luoda ideoista sekä resursseista arvoa muille (Bacigalupo ja muut, 2016). Ernest ja muiden (2015) mukaan yrittäjyudessa olennaista on epävarmuuksien ja haasteiden kohtaaminen hyödyntämällä tietoja, taitoja ja positiivista asennetta. *Osaamisella* tarkoitetaan puolestaan laajoja tietotaidon yhdistelmiä, jotka koostuvat yksilön asenteista, tiedoista, taidoista sekä kyvystä suoriutua ammatillisissa tehtävissä (Man & Chan, 2002).

Yrittäjyysosaaminen koostuu siten tiedoista, taidoista ja luonteenpiirteistä, joiden avulla yrittäjä voi menestyä työssään, kasvattaa yrityksensä toimintaa, ja sopeutua ympärillä oleviin muutoksiin (Man & Chan, 2002; Sánchez, 2011). Sovellamme tässä artikkelissa Bacigalupon ja muiden (2016) määritelmää yrittäjyysosaamisesta, jonka mukaan yrittäjyysosaaminen voidaan nähdä elämän eri osa-alueet kattavana kokonaisuutena, johon sisältyy niin yksilön henkilökohtainen kasvu ja kehittyminen kuin sosiaalisen ja yhteiskunnallisen kehityksen tukeminen, oman yrityksen perustaminen tai itsensä työllistäminen. Euroopan Unionin kehittämässä EntreComp-viitekehyksessä (Bacigalupo ja muut, 2016) yrittäjyysosaaminen on jaoteltu kolmeen osaamisalueeseen, joista jokainen sisältää viisi yrittäjyydelle keskeistä taitoa. Osaamisalueet limittyvät toisiinsa, mutta jaottelulla on haluttu

korostaa yrittäjyysosaamisen keskeisiä elementtejä: ideointia ja mahdollisuuksien havaitsemista, resurssien mobilisointia, ja ideoiden toimeenpanoa. Viitekehyyksen sisältyviä yrittäjyystaitoja ovat mm. luovuus, epävarmuuden sietokyky, kokemuksesta oppiminen, talouslukutaito, kyky visioida sekä kyky mobilisoida resursseja.

Oman yrittäjyysosaamisen tunnistamisen ja sanoittamisen tekijät

M*etakognitio* on tiedollinen prosessi (Haynie ja muut, 2010), jolla viitataan henkilön ymmärrykseen itsestään ja muista henkilöistä liittyen mm. osaamiseen, heikkouksiin, muistin käyttöön (Ustav & Venesaar, 2018), arviointikykyyn ja päätöksentekoon (Haynie ja muut, 2010). Metakognitio koostuu tiedoista ja kokemuksista, joita ihminen hyödyntää käsitellessään tietoa (Haynie & Shepherd, 2009; Haynie ja muut, 2010). Metakognitio kuvaa siten henkilön kykyä ohjata omaa toimintakykyään (Blume & Covin, 2011). Opiskelijat, joilla on metakognitiivista tietoa, suoriutuvat paremmin kriittisessä ajattelussa (Magno, 2010) ja ongelmanratkaisussa (Hartman, 1998). Tutkimusten (mm. Batha & Carroll, 2007) mukaan metakognitiota pystyy kuitenkin myös kehittämään. Mitchell ja muut (2005) ehdottavat, että metakognition hyödyntäminen tuottaa yrittäjyysosaamista. Haynie ja muut (2010) puhuvatkin yrittäjämäisestä metakognitiosta (*entrepreneurial metacognition*), jonka pohjalta yrittäjämäinen asenne rakentuu. Metakognitiiviset prosessit aktivoituvat yksilön kohdassa epävarmuutta, muutoksia tai uusia tilanteita, mitkä ovat keskeisiä elementtejä myös yrittäjyydessä (Haynie ja muut, 2010). Yrittäjät tai yrittäjämäisesti to-

imivat henkilöt ovat tottuneet toimimaan yrittäjyydelle tunnusomaisissa muuttuvissa ympäristöissä, minkä vuoksi he osaa- vat hyödyntää metakognitiivisia prosesseja tehokkaasti näissä tilanteissa, varsinkin päätöksenteossa (Batha & Carroll, 2007; Haynie ja muut, 2010). Metakognitio on siten tärkeä osa-alue osaamisen hahmottamisessa — metakognitiivisen tiedon avulla henkilö muodostaa kuvan omasta yrittäjyysosaamisestaan ja ymmärryksen omasta toimintakyvystään.

Ihmisten tarve selittää toimintaansa ja käyttäytymistään johtuu heidän pyrkimyksistään järkeistää sosiaalista ympäristöään (Malle ja muut, 2007). Toimijan roolissa ihminen pyrkii järkeistämään omaa käyttäytymistään, kun taas havainnoitsijan roolissa hän pyrkii järkeistämään muiden henkilöiden käyttäytymistä, minkä vuoksi kahden ihmisen käsitykset samasta tilanteesta voivat erota toisistaan merkittävästi (Malle ja muut, 2007). Yhtenä esimerkkinä voi mainita Pruett ja Şeşenin (2017) tutkimukset, joiden mukaan opiskelijoiden ja opetushenkilökunnan näkemykset opiskelijoiden yrittäjämäisyydestä erosivat merkittävästi toisistaan. Ihmisellä on taipumus päätyä virheellisiin johtopäätöksiin itsestään, niin hyvässä kuin pahassakin: ihmisten käsitys omista taidoistaan ei aina vastaa heidän tosiasiallista suoritustaan (Dunning, 2005).

Omaa osaamista voi hahmottaa myös sensemaking-teorian kautta. *Sensemaking* (suom. järkeistäminen) viittaa prosessiin ymmärryksen muodostamiseen esim. tilanteesta, ongelmasta, työtehtävästä tai tieto- alueesta (Weick, 1995). *Ryhmätasoinen tai kollektiivinen sensemaking* tapahtuu, kun yksilö jakaa ja vaihtaa ymmärrystä muiden kanssa sekä sopii yhteisestä käsityksestä ja jatkotoimenpiteistä (Weick ja muut, 2005). Yksilön sensemaking-prosessit kan-

tavat ja edistävät siten kollektiivisia sensemaking-prosesseja (Weick, 1995; Weick ja muut, 2005). Yrittäjyystutkimuksessa sensemaking-teoria selittää kielenkäytön, kognition ja tekemisen vuorovaikutusta ja keskinäistä suhdetta. Näkökulmaa on sovellettu esimerkiksi uusien yritysten luomisprosessien tutkimuksissa (Alvarez & Barney, 2007) sekä tutkimuksissa, joissa on pyritty ymmärtämään yrittäjää (Holt & Macpherson, 2010) ja tarkasteltu yrittäjien tapaa selittää ja sanoittaa ideoitaan mm. rahoittajille ja asiakkaille (Lounsbury & Glynn, 2001). Tässä kontekstissa kielenkäyttö ja mielensisäiset mallit ovat tiiviisti kytköksissä; yrittäjät sanoittavat kokemuksiaan itselleen (sensemaking) ja kehittävät näitä puhuessaan muille (*sensegiving*) (Baker ja muut, 2003). Yrittäjyyskasvatuksen tutkimukseen ja erityisesti opiskelijoiden yrittäjyysosaamisen ymmärtämiseen sensemaking-teoria tuo uudenlaisen näkökulman: jos opiskelija ei osaa selittää yrittäjämäistä käyttäytymistään ja siitä syntyneitä tietoja ja taitoja, ei hän tunnista näitä myöskään osaksi tutkintoaan.

Sensemaking ja metakognitio selittävät osaamisen hahmottamisen ja sanoittamisen edellytyksiä eri tavoin. Sensemaking liittyy oppijan toimintaan ja hänen ymmärryksiensä siitä, kun taas metakognitio viittaa oppijan ymmärrykseen omasta toimintakyvystään keräämänsä tiedon ja kokemuksen valossa. Nämä kaksi näkökulmaa kuvaavat opiskelijoiden osaamisen sanoittamisen haasteita samalla, kun ne kuvaavat yrittäjyysosaamisen muodostumisen edellytyksiä (vrt. Haynie ja muut, 2010). Ilman sensemaking-prosessia tai metakognitiivista ajattelua oppijan ymmärrys omasta yrittäjyysosaamisestaan jää uupumaan ja osaamisen sanoittaminen jää vaillinaiseksi, mikä vaikeuttaa osaamisen yhdistämistä esimerkiksi tulevaan työuraan tai osaksi tutkintoa.

Aineisto ja metodi

Tutkimuksemme tavoitteena oli tarkastella, miten opiskelijat ymmärtävät yrittäjyyttä ja hahmottavat omaa yrittäjyysosaamistaan. Maresch ja muut (2016) argumentoi, että henkilöt, jotka opiskelevat tai ovat opiskelleet kauppatieteitä, ovat todennäköisempiä ja tehokkaampia prosessoimaan yrittäjyyteen liittyvää tietoa. Tästä syystä valitsimme tutkimuksemme osallistujiksi kolmannen vuoden kauppatieteiden opiskelijoita (n=62) (Taulukko 1). Opintosuuntauksensa vuoksi heidän ajattelunsa yrittäjyydestä metakognitiivisesta näkökulmasta on todennäköisesti kehittyneempää kuin muilla opiskelijoilla (Maresch ja muut, 2016). Tutkimukseen valittu ryhmä oli homogeeninen vuosikurssin ja opintosuuntauksen suhteen, jolloin vältyimme haastatteluissa tiedekunta- tai oppiainespesifien näkökulmien sekoittumiselta.

Tutkimuksessa hyödynnettiin fokusryhmähaastatteluita, jotka toteutettiin ruotiksi. Fokusryhmätutkimus mahdollistaa mm. avoimen keskustelun tietyn aiheen ympärillä ja yhteisen ymmärryksen rakentamisen osallistujien välillä (esim. Greenbaum, 2000). Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen mukaisesti fokusryhmähaastattelut mahdollistivat myös kollektiivisen sensemaking-prosessin ja yhteisen tarkoituksen luomisen (Boddy, 2005), jolloin tutkijat pystyivät seuraamaan, miten opiskelijat yhdessä aktivoituivat ymmärtämään omaa ja toistensa yrittäjyysosaamista. Haastattelut suunniteltiin Greenbaumin (2000) fokusryhmähaastattelun viitekehyksen mukaisesti siten, että haastateltavat vuorovaikuttivat keskenään, ja moderaattorin/haastattelijan rooli oli fasilitoida keskustelua.

Taulukko 1: Haastateltavien perustiedot

Haastateltavien keski-ikä	22,9 vuotta
Sukupuoli	Nainen 35 %
	Mies 65 %
Pääaine	Laskentatoimi 27 %
	Kansantaloustiede 19 %
	Kansainvälinen markkinointi 19 %
	Organisaatiot ja johtaminen 19 %
	Tietojärjestelmätiede 10 %
	Muu 5 %
Toimii yrittäjänä opintojensa ohella	Kyllä 15 %
	Ei 85 %
Lähisukulainen toimii yrittäjänä	Kyllä 19 %
	Ei 81 %
Kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan	Kyllä 52 %
	Ei 16 %
	Ei osaa sanoa 32 %

Hyödynsimme puolistrukturoitua haastatteluopasta (Saunders ja muut, 2009), keskittyen seuraaviin teemoihin: a) yrittäjyys yleisesti, b) yrittäjyysosaaminen sekä c) yrittäjyysosaamisen opinnollistaminen ja hyväksilukeminen (Liite 1). Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin sekä analysoitiin Nvivo-ohjelman avulla. Tutkimusaineisto myös anonymisoitiin. Fokusryhmähaastattelut toteutimme niin, että ensin osallistujat saivat vapaasti kertoa omia näkemyksiään yrittäjyysosaamisesta, jonka jälkeen he saivat tutustua EntreComp-viitekehukseen (Bacigalupo ja muut, 2006), jonka pohjalta heidän oli helpompi jatkaa keskustelua yrittäjyysosaamisesta ja sen sisällyttämisestä opintoihin.

Aineisto koodattiin Larty ja Hamiltonia (2011) mukaillen, ja aineiston sisältöanalyysin tavoitteena oli merkityksen luominen (esim. Neuendorf, 2002). Ensin kar-

toitimme haastateltavien taustaa, joten haastateltavat koodattiin sukupuolen, iän, pääaineen ja yrittäjyyskokemuksen mukaan (kyllä/ei). Seuraavaksi kartoitimme kertomuksia yrittäjyydestä tutkimuskysymyksemme ohjaamana: (A) yrittäjyyteen liittyvät kertomukset ja (B) osaamiseen liittyvät kertomukset. Nämä kaksi pääteemaa koodattiin seuraavasti: (A1) yrittäjyyden määritelmä ja assosiaatiot, (A2) yrittäjyyskokemukset, (A3) yrittäjyysaktiiviteetit ja -kontaktipinnat, (B1) osaamisen tunnistaminen, (B2) oma yrittäjyysosaaminen, (B3) opinnollistamiseen liittyvät ajatukset ja assosiaatiot. Tämän jälkeen, kolmannessa vaiheessa, etsimme yhtäläisyyksiä yrittäjyyden ja yrittäjyysosaamisen määritelmässä. Tällä tavalla pystyimme tunnistamaan aineistosta nousevia aiheita (Larty & Hamilton, 2011).

Tulokset ja analyysi: Yrittäjyysosaamisen sanoittaminen

Analyysin pohjalta tunnistimme opiskelijoiden keskuudesta kolme eri lähestymistapaa yrittäjyysosaamiseen: *'yrittäjyysosaaminen tähtää yrityksen perustamiseen'*, *'yrittäjyysosaaminen tukee työuraa'*, ja *'yrittäjyysosaaminen toimii työkaluna omalle kehitykselle'*. Kategorisointi auttaa ymmärtämään, miksi opiskelijat hahmottavat ja sanoittavat omaa yrittäjyysosaamistaan tietyllä tavalla. Seuraavaksi esittelemme nämä kolme lähestymistapaa ja keskustelemme yrittäjyysosaamisen sanoittamisen seurauksista ja vaikutuksista erityisesti opinnollistamiseen.

Yrittäjyysosaaminen tähtää yrityksen perustamiseen

Osa fokusryhmähaastatteluun osallistuneista opiskelijoista yhdisti yrittäjyysosaamisen vahvasti yrityksen perustamiseen eikä niinkään yrittäjämäiseen toimintaan muissa konteksteissa. Etenkin ne opiskelijat, joiden perheessä tai lähipiirissä on yrittäjiä, kokivat, että korkeakoulu ja oman perhepiirin yritykset tukevat heidän oman yrittäjyysosaamisensa kehittymistä. Tämän on todennut myös Volkmann ja Tokarski (2009) omassa tutkimuksessaan. Nämä haastateltavat kuvasivat yrittäjyysosaamista kokemiensa ja näkemiensä esimerkkien kautta, eivätkä niinkään omien yrittäjyyskokemustensa kautta. Kyseiset opiskelijat osaavat kuvata yrittäjyysosaamista, sillä he ovat toimineet yrittäjyyden havainnoitsijoina jo pidemmän aikaa järjeistään yrittäjien käyttäytymistä ja ominaisuuksia. *"Mieleeni tulee isäni, joka aloitti johtajana eräässä yrityksessä. Yrityksellä oli mennyt aikaisemmin huonosti, joten hänen piti ikään kuin aloittaa nollasta. Se ei ole hänen yrityksensä, mutta hän ajatte-*

lee yrittäjämäisesti [...] ja haluaa nähdä yrityksen pärjäävän." (H42)¹ *"Sekä äidilläni että isälläni on omat yritykset, joten voisin vaikka aloittaa [yrittäjämäisen toiminnan] sieltä. Ensin voin kerryttää osaamista ja sitten voisin aloittaa [oman yrityksen]."* (H7)

Haastateltavat, joilla on omaa yritystoimintaa, sanoittivat yrittäjyysosaamistaan käytännönläheisillä esimerkeillä aktiiviteeteista, jotka ovat yrittäjälle hyödyllisiä, kuten kirjanpito, markkinointi ja asiakasviestintä. Näitä taitoja he ovat harjoitelleet sekä opinnoissaan että yritystoiminnassaan. Heidän oli kuitenkin vaikea yhdistää näitä kahta näkökulmaa, koska he kokivat opintojen ja yritystoiminnan olevan kaksi eri maailmaa, jopa kritisoiden korkeakoulutusta siitä, että yrittäjyyden edistämiseen ei panosteta. *"Pitäisi ehdottomasti olla [yrittäjyyden] kurssi tai muokata olemassa olevia kursseja. Yrittäjämäisen ajattelu auttaa muissakin aineissa [kuin vain yrittäjyydessä]. Ja onhan meillä yrittäjyyskursseja, mutta ne eivät ihan sovi kandidaattivaiheeseen."* (H34) *"[Yrittäjyyden] kurssi voisi olla pakollinen, niin sitä kautta saisi käsityksen yrittäjyydestä. Tehtäisiin vierailuja yrityksiin tai olisi vierasluentoja. Voisi myös olla projekteja, joissa perustetaan yritys ja pitchataan [ideoita]."* (H14)

Nämä haastateltavat hahmottivat yrittäjyysosaamistaan suppeasti, unohtaen yhdistää osaamisen kehittymisen muihin korkeakoulukursseihin kuin yrittäjyyden kursseihin ja niissä harjoiteltaviin taitoihin, kuten tiimityöskentelyyn, luovuuteen ja innovointiin. Tämä kävi ilmi myös siitä, että yleisemmän akateemisen osaamisen yhteydessä heidän oli helpompi kuvata myös yrittäjyyteen liittyvän osaamisen kertymistä eri kurssien ja opintokokonaisuuksien yhteydessä.

¹ Sitaatit ovat kirjoittajien vapaita käännöksiä ruotsista suomeksi.

Yrittäjyysosaaminen tukee työuraa

Fokusryhmähaastattelun osallistajat edustavat kauppatieteitä ja tutkinnon suorittamaan heistä tulee ekonomieja. Tähän alaan liittyy vahvoja assosiaatioita, ja haastateltavat tulkitisivatkin yrittäjyysosaamistaan ekonomiprofilin kautta. He osasivat yleisesti luetella erilaisia yrittäjyyden osaamisalueita, kuten johtaminen ja toisten motiivointi, viestintä, markkinointi, sosiaaliset ja tekniset taidot; sekä ominaisuuksia kuten määrätietoisuus, luovuus, ongelmanratkaisu, suunnitelmallisuus, rohkeus jne. Usein haastateltavat viittasivat näihin siten, että osaamisalueet ovat tärkeitä tulevaisuuden työelämää ajatellen. Osa haastateltavista koki yrittäjyysosaamisen rakentavan heidän tulevaa asiantuntijaprofiliaan työnhakua ja työntekoa varten, eikä niinkään olevan yrittäjyyteen innoittava tai valmisteleva asia. *“Työnantajat ovat tuoneet esiin, että olisi toivottavaa, että sellaisia [yrittäjämäisiä] ominaisuuksia olisi.”* (H26) *“Kun hakee töitä, niin joutuu pohtimaan sellaista [yrittäjyyttä ja osaamista], ja sanomaan missä on hyvä ja missä ei.”* (H32) *“Minäkin olen huollissani siitä, että koska on opiskellut täällä, luulee osaavansa [yrittäjämäisyyttä yms.]. Sitten kun menee työelämään, on ikään kuin täysin osaamaton.”* (H11)

Haastateltavat toivat myös esiin, että kauppatieteiden opinnoissa painotetaan poikkeuksetta isojen yritysten toimintaympäristöjä ja elinehtoja sekä miten siinä kontekstissa tulisi toimia työelämään siirryttäessä. Haastateltavat tiedostivat, että esimerkkejä ja tietoa pienyritysten ja startup-yritysten toimintaympäristöstä jaetaan opinnoissa harvemmin, jolloin myös yrittäjyyden toimintatavat ja mahdollisuudet jäävät pimentoon ja sitä osaamista haetaan siten korkeakoulukontekstin ulkopuolelta. *“Laskentatoimessa*

ja kansantaloustieteessä ei painoteta yrittäjyyttä, [...] vaan sitä että ollaan töissä isossa yrityksessä.” (H27) *“Mielestäni yhteiskunta näkee yrittäjyyden lähinnä B-suunnitelmana. Yliopisto edistää lähinnä yritykseen [töihin] pääsyä opintojen jälkeen.”* (H59)

Suhtautumistavassa erityistä oli myös se, että osallistajat suunnittelevat opintojaan sen mukaan, mitä uskovat työelämän vastavalmistuneelta ekonomilta vaativan. Tässä painottui taloustieteelliset aineet, kuten laskentatoimi ja kansantaloustiede, osaamisen, kuten työelämä- tai yrittäjyystaitojen sijaan.

Yrittäjyysosaaminen toimii työkaluna omalle kehitykselle

Vahvuuksia ja heikkouksia ajatellaan usein vasta työnhaun yhteydessä eikä opintojen aikana. Haastateltavat kokivat oman yrittäjyysosaamisensa arvioinnin vaikeaksi, sillä heidän näkemyksensä mukaan ei ole olemassa valmista mallia tai skaalaa, jonka mukaan omaa osaamistaan voisi arvioida. Huomioitavaa kuitenkin oli, että haastateltavat pystyivät hyvin keskustelemaan yrittäjyydestä ja yrittäjyystaidoista yleisellä tasolla. *“Olisi hyvä tietää missä itse on. Jos ajattelee yrittäjyysosaamista, niin voi olla vaikea arvioida itseään jollain skaalalla, jos et tiedä kaikkea mitä pitäisi tietää. Vaikea tietää missä on hyvä tai huono.”* (H21) *“Rupesin ajattelemaan, että yrittäjyys on sellaista, mitä monella jo on. [...] Tunnistan tai löydän itseni monista näisistä [keskustelun]aiheista, joten miksi minä en voisi olla yrittäjä. Ehkä kaikki voivat olla yrittäjiä.”* (H35) *“Joillakin on ehkä itsestään sellainen kuva, että ‘en ole yrittäjä, eikä minulla ole näitä ominaisuuksia’, ja kuitenkin niitä ehkä on.”* (H55)

Kun opiskelijat siirtyivät tarkastelemaan omaa toimintaansa ja sopivuuttaan vallit-

sevaan kuvaan yrittäjyydestä ja sen osaamisalueista, iski monelle epävarmuus. Osa haastatelluista totesi myös, että he helposti aliarvioivat omaa osaamistaan, mikä on linjassa Dunningin (2005) tutkimuksen kanssa. Fokusryhmähaastatteluissa oli myös havaittavissa, että opiskelijoiden käsitykset omasta tietotaidostaan eivät välttämättä vastaa kanssaopiskelijoiden arvioita opiskelijan osaamisesta (esim. Malle ja muut, 2007).

Opiskelijat, joille yrittäjyysosaaminen on työkalu omalle kehitymiselle, suhtautuivat haastatteluiden yhteydessä positiivisesti työkaluihin ja menetelmiin, jotka tukevat yrittäjyysosaamisen tunnistamista ja tunnustamista ja jotka tähtäävät osaamisen opinnollistamiseen. *“Helpoin tapa oppia on kokemuksen kautta.”* (H2) *“Mielestäni on tärkeää, että hyväksiluetaan opintoihin, mitä on oppinut yliopiston ulkopuolella. Silloinhan valmistuu nopeammin.”* (H13) *“Jos ajattelee yrittäjyyttä, niin vahvuuteni on yritystoiminnan kehittäminen. Heikkous on, että tarvitsen apua rahoitus- ja numeroasioissa.”* (H16)

Fokusryhmähaastatteluissa nousi myös esiin, että erilaiset mallit voisivat auttaa tunnistamaan henkilön olemassa olevaa osaamista, ja siten auttaa häntä omien vahvuksiensa ja heikkouksiensa hahmottamisessa ja ymmärtämisessä. Ilman työkaluja opiskelijat eivät välttämättä osaa aloittaa itsetutkiskelun prosesseja eli kehittää metavalmiuksiaan ja siten lisätä tietoisuuttaan omasta osaamisestaan (Kyrö ja muut, 2011).

Kauppatieteiden opiskelijoiden yrittäjyysosaamisen opinnollistaminen

Opinnollistamisen alkuunpanolle tarvitaan paitsi ymmärrystä yrittäjämäisestä toiminnasta myös metakognitiivisia taitoja (esim.

Kyrö ja muut, 2011) sekä sanoittamisen taitoja, joiden avulla oppija sensemaking-prosessin kautta jäsentää ja tuottaa tietoa yrittäjyysosaamisestaan (esimerkiksi korkeakoulunsa edustajalle). Oppija saattaa kuitenkin hahmottaa yrittäjyyttä monimutkaisena suorituksena, johon oma osaaminen ei välttämättä riitä, kuten myös esimerkiksi Dunning ja muut (2004) ovat tutkimuksessaan todenneet. Opiskelijat saattavat myös unohtaa, sivuttaa tai olla epätietoisia jo omaavansa yrittäjyysosaamista, jota on voinut kertyä opintojen aikana, vapaa-ajan aktiviteeteissa tai järjestötoiminnassa. Opinnollistamisprosessien läpivieminen on siten vaikeaa, eikä joustavia opintopolkua tunnisteta, jos opiskelija ei aktiivisesti hahmota ja tutkiskele omaa osaamistaan suhteessa meneillään olevaan tutkintoon.

Fokusryhmähaastatteluiden aikana oli selvää, että osallistujat näkivät vaivaa ymmärryksen rakentamisessa ja itsepohdiske-lussa toisten osallistujien puheenvuorojen pohjalta. Osallistujat pystyivät fokusryhmähaastattelujen aikana luomaan yhteisen tarkoituksen (Boddy, 2005) eli määrittelemään yrittäjyysosaamista ja jakamaan siihen liittyviä kokemuksiaan. Osallistujat eivät yleisesti olleet tietoisia mahdollisuudesta opinnollistaa osaamistaan, mikä sinänsä oikeuttaa heidät opintopisteisiin ja aktiviteettien sisällyttämiseen tutkintoon (Bohlinger, 2017; Stenlund, 2010). Käytäntö oli valtaosalle opiskelijoista tuntematon, joten korkeakoulujen tulisi kehittää toimintaansa ja ohjeistustaan niin, että joustava opiskelu käytännössäkin toteutuu. Vaikka korkeakoulut suhtautuvatkin pääsääntöisesti myönteisesti yrittäjyysosaamisen opinnollistamiseen, on käytäntöjen kehittäminen haasteellista mm. yrittäjyysosaamisen selkeän määritelmän ja yleisten ohjeiden puuttumisen vuoksi (Peura ja muut, 2019).

Pohdinta ja johtopäätökset

Tutkimuksessamme pyrimme selvittämään, miten yliopisto-opiskelijat hahmottavat ja sanoittavat yrittäjyyttä ja yrittäjyysosaamista. Analyysin pohjalta syntyi kuva opiskelijoista aktiivisina yksilöinä, mutta joilla ei ole tarvittavia työkaluja oman yrittäjyysosaamisensa tunnistamiseen tai sanoittamiseen. Opiskelijoiden aktiviteetteihin kuului yrittäjyyttä edistäviä elementtejä (myös esim. Peura ja muut, 2019), kuten järjestötoimintaa, tapahtumien järjestämistä, yhteistyökumppaneiden ja työtovereiden johtamista kohti tavoitteita sekä tietysti omien yritysten pyörittämistä, joko yksin tai tiimissä. On siis selvää, että yrittäjämäistä toimintaa harrastaa suuri osa opiskelijoista, mutta he eivät välttämättä tunnista toimintaa suoraan yrittäjyydeksi. Jos yrittäjyyden määritelmä on vahvasti kytetty yrityksen perustamiseen yrittäjyyden ainoana osa-alueena, opiskelijoiden on hyvin vaikea tunnistaa itseään yrittäjyysosaamista omaavina yksilöinä.

Valtaosa tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista yhdisti yrittäjyysosaamisen yrityksen perustamiseen (myös esim. Man & Chan, 2002; Sánchez, 2011), ja työuran tukemiseen, eikä niinkään yrittäjämäiseen toimintaan muissa konteksteissa. Yrittäjyyden hahmottamisessa heijastuu siten moni perinteinen ajatus yrittäjyyteen tarvittavista ominaisuuksista (esim. Volkman & Tokarski, 2009). Opiskelijoiden metakognitiiviset prosessit eivät näytä riittävän yrittäjyysosaamisen hahmottamiseen ja näin ollen sen sanoittamiseen. Korkeakoulun tuki on siis tärkeä, sillä erilaisten työkalujen, kuten itsearviointin ja reflektion, avulla opiskelijat saadaan hahmottamaan yrittäjyysosaamistaan. Tällä tavalla tuetaan myös metakognitiivista ajattelua, joka sinänsä tuot-

taa yrittäjyysosaamista (Mitchell ja muut, 2005; Haynie ja muut, 2010; Blume & Covin, 2011). Opiskelijat, joka mielsivät yrittäjyyden työkaluna omalle kehitykselleen, osasivat fokusryhmähaastattelussa kuvata yrittäjyysosaamistaan ja yhdistää taitojaan erilaisiin sekä opinnoissa että tutkinnon ulkopuolella tapahtuviin aktiviteetteihin.

Metakognitio auttaa selvittämään, miksi yrittäjyysosaamisen sanoittaminen koetaan hankalana tai vaativana prosessina, etenkin jos henkilö ei ole kiinnostunut yrittäjyydestä tai ei ole toiminut yrittäjänä. Fokusryhmätutkimuksemme perusteella näyttää siltä, että opiskelijoilla, jotka kokivat yrittäjyysosaamisen tähtävään yrityksen perustamiseen, ei ole tarvittavia metakognitiivisia taitoja (myös esim. Ustav & Venesaar, 2018; Haynie ja muut, 2010; Kyrö ja muut, 2011) osaamisensa tunnistamiseen ja linkittämiseen laajemmin eri konteksteihin. Väitämme siis, että nykyinen korkeakoulutus, johon yrittäjyyskasvatus on integroitu eri tavoilla (kurssit, moduulit), kasvattaa yrittäjämäisiä oppijoita ilman, että he tiedostavat olevansa yrittäjämäisiä. Aineiston perusteella näyttää siltä, että opiskelijoiden ymmärrys yrittäjyydestä vaikuttaa heidän taitoonsa sanoittaa omaa osaamistaan ja yhdistää omia toimintatapojaan yrittäjyyden käsitteeseen (myös esim. Peura ja muut, 2019). Tämä tuo mukanaan haasteita opinnollistamis- sekä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosesseihin: jos opiskelija ei itse osaa sanoittaa osaamistaan, osa tiedoista ja taidoista ei välttämättä näy opiskelijan tutkinnossa eikä myöskään hänen osaamisprofiilissaan, jota rakennetaan työmarkkinoita varten jo opiskelujen aikana. Vaikka korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyyskäsityksiä ja yrittäjyysosaamista on tutkittu laajasti yrittäjyysaikomuksien ja siihen vaikuttavien tekijöiden nä-

kökulmista, voimme tuoda keskusteluun uuden perspektiivin lähestymällä teemaa metakognition ja sensemaking-käsitteiden avulla, tuoden esiin opiskelijan yrittäjyysosaamisen ilmaisemisen taustaa ja haasteita. Laajennamme metakognitiivisen tiedon tutkimusta (Haynie ja muut, 2010; Mitchell ja muut, 2005; Batha & Carroll, 2007) linkittämällä sen tiettyyn kontekstiin (korkeakoulutus), osaamisalueeseen (yrittäjyys) sekä toimintoon (opinnollistaminen).

Ymmärtämällä opiskelijoiden suhtautumista yrittäjyyttä kohtaa, voidaan heitä paremmin tukea urasuunnittelussa tai kehittää yrittäjyysopintoja korkeakouluisa (esim. Volkmann & Tokarski, 2009). Kollektiivisille sensemaking-prosesseille (Baker ja muut, 2003) tulisi tehdä tilaa korkeakoulutuksessa, sillä ne auttavat opiskelijaa hahmottamaan yrittäjyysosaamistaan. Opinnollistamiskäytäntöjen selkeyttäminen ja ohjeistuksen olemassaolo ei pelkästään riitä, vaan opiskelijan tulee päästä keskustelemaan osaamisestaan myös opiskelusta vastaavan henkilön kanssa. Fokusryhmähaastattelu on oiva esimerkki siitä, miten vuorovaikutus ja yhdessä keskustelu auttaa opiskelijoita jäsentämään ajatuksiaan ja linkittämään konsepteja omiin kokemuksiin ja aktiviteetteihinsa. Keskustelu voi edesauttaa opiskelijaa hahmottamaan ja sanoittamaan omaa osaamistaan sekä linkittämään tunnistettua osaamista tutkintoon ja asiantuntijuuden muodostumiseen eli laajempaan kontekstiin. Oman osaamisen tunnistaminen etenkin yrittäjyyteen liittyen vaatii resursoitua ja/tai korkeakoulujen rakenteisiin integroitua tukea.

Tässä tutkimuksessa esitelty kolme lähestymistapaa yrittäjyyttä kohtaan auttaa opiskelijoita ohjaavia henkilöitä hahmottamaan, millä tasolla opiskelija on yrittä-

jyysosaamisen ymmärtämisessä ja kuinka valmis hän on sanoittamaan osaamistaan. Näin mahdollinen opinnollistamisprosessi sujuu joustavammin ja selkeämmin aikaa ja resursseja tuhlaamatta. Tulosten pohjalta ehdotamme, että korkeakouluopiskelijoita tuetaan yrittäjyys- ja työelämäosaamisen sanoittamisessa jo opintojensa aikana. Koska harva opiskelija on tietoinen yrittäjyyden ja yrittäjämäisen toiminnan opinnollistamismahdollisuuksista, tulisi tästä myös kertoa opiskelijoille nykyistä enemmän. Keinoja yrittäjyysosaamisen ymmärryksen ja sanoittamisen tukemiseen ovat esimerkiksi osaamisportfoliot, joissa on eritelty yrittäjyysosaamisen eri alueet ja niihin liittyvät taidot, ja joissa seurataan eri osaamisalueiden kehittymistä opintojen aikana. Tässä artikkelissa nähdäänkin yrittäjyysosaaminen elämän eri osa-alueiden kattavana kokonaisuutena (Bacigalupo ja muut, 20016); yrittäjyysosaamisen seuraaminen opiskeluiden aikana soveltuu siten kaikille korkeakoulutuksen aloille. Oppija voi halutessaan jakaa sisältöä ohjaajalle tai vertaisilleen ohjauksen tai ryhmäkeskusteluiden alustuksena kollektiivisen sensemaking -periaatteen mukaisesti. Yrittäjyysosaamista voisi myös tunnistaa esimerkiksi EntreComp-mallia käyttäen (Bacigalupo ja muut, 2016) tai muun paikallisesti kehitetyn viitekehyksen tai kategorisoinnin avulla. Tällöin oppijan metakognitiivisten taitojen ja sensemaking- tai sensegiving-prosessien vuorovaikutus muodostavat lähtökohdan opinnollistamiselle niin oppijalle kuin häntä ohjaavalle tahollekin.

Rajoitukset ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Aineisto kuvaa yhden alan vuosikurssia ruotsinkielisessä yliopistossa, joten aineistoa ei tulisi yleistää kuvaamaan kaikkia suomalaisia korkeakouluja, sillä käytän-

nöt ja tarjotut yrittäjyysopinnot (pääaine, sivuaine yms.) vaihtelevat korkeakouluit-
tain. Lisäksi tutkimus kuvaa vain yhden
vuosikurssin opiskelijoita vuodelta 2019,
eikä siten ota huomioon mahdollisia eroja
aikaisempien tai myöhempien vuosikurs-
sien välillä. Tutkimuksen tulokset kuva-
vat opiskelijoiden subjektiivisia kokemuk-
sia heidän omasta yrittäjyysosaamisestaan
eikä heidän tosiasiallista yrittäjyysosaamis-
taan.

Opiskelijoiden käsityksiä heidän omas-
ta yrittäjyysosaamisestaan tulisi tutkia laa-
jemmin laadullisin menetelmin, jolloin
ymmärrys yrittäjyyden kontekstista li-
sääntyy. Eri tieteenalojen opiskelijoiden
käsityksiä yrittäjyydestä ja yrittäjyysosa-
amisesta tulisi kartoittaa ja vertailla laajem-
min, esimerkiksi sosiaalisen identiteetti-
orian avulla (Obschonka ja muut, 2012),
jotta edellytykset opinnollistamiselle tu-
lisivat selkeämmiksi. Artikkelin tuoman
uuden näkökulman kautta voidaan ym-
märtää opiskelijoiden edellytyksiä muual-
ta hankitun osaamisen tunnistamisessa
erityisesti yrittäjyysosaamiseen liittyen. Li-
sää tutkimusta kuitenkin tarvitaan kollektiivisen sensemaking-prosessin (Baker ja muut, 2003; Weick ja muut, 2005) roolista opiskelijoiden metakognitiivisten taitojen tukemisessa sekä siitä syntyvistä mahdollisista työkaluista opinto-ohjaajalle.

Kiitokset

Tutkimus toteutettiin osana ope-
tus- ja kulttuuriministeriön ra-
hoittamaa korkeakoulutuksen
kehittämishanketta, HOTIT OPIT
(2018–2021). Kiitämme hanke-
kumppaneita innostavista keskus-
teluista ja yhteistyöstä.

Lähteet

- Alvarez, S. A., & Barney, J. (2007). Discovery and creation: Alternative theories of entrepreneurial action. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 1, 11–26.
- Baker, T., Miner, A.S., & Easley, D.T. (2003). Improvising firms: Bricolage, account giving and improvisational competencies in the founding process. *Research Policy*, 32(2), 255–276.
- Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., & Van den Brande, G. (2016). EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. *Publication Office of the European Union*; EUR 27939 EN; <https://doi.org/10.2791/593884>
- Batha, K., & Carroll, M. (2007). Metacognitive training aids decision making. *Australian Journal of Psychology*, 59(2), 64–69.
- Blume, B. D., & Covin, J. G. (2011). Attributions to intuition in the venture founding process: Do entrepreneurs actually use intuition or just say that they do? *Journal of Business Venturing*, 26(1), 137–151.
- Boddy, C. (2005). A rose by any other name may smell as sweet but ‘group discussion’ is not another name for a ‘focus group’ nor should it be. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 8(3), 248–255.
- Bohlinger, S. (2017). Comparing recognition of prior learning (RPL) across countries. Teoksessa M. Mulder & J. Winterton (toim.), *Competence-based Vocational and Professional Education. Bridging the Worlds of Work and Education* (ss. 589–606). Springer International Publishing.
- Brown, T. E., & Ulijn, J. (2004). *Innovation, Entrepreneurship and Culture*. Edward Elgar Pub.
- Dunning, D., Heath, C., & Suls, J. (2004). Flawed self-assessment. *Psychological Science in the Public Interest*, 5, 69–106.
- Dunning, D. (2005). *Self-Insight: Roadblocks and Detours on the Path to Knowing Thyself*. Taylor & Francis Group.
- Edwards-Schachter, M., García-Granero, A., Sánchez-Barrioluengo, M., Quesada-Pineda, H., & Amara, N. (2015). Disentangling competences: Interrelationships on creativity, innovation and entrepreneurship. *Thinking Skills and Creativity*, 16, 27–39.
- Ernest, K., Matthew, S. K., & Samuel, A. K. (2015). Towards entrepreneurial learning competencies. The perspective of built environment students. *Higher Education Studies*, 5(1), 20–30.
- Fayolle, A., & Klandt, H. (toim.) (2006). *International Entrepreneurship Education: Issues and Newness*. Edward Elgar Publishing.

- Greenbaum, T. L. (2000). *Moderating Focus Groups*. Sage.
- Hartman, H. J. (1998). Metacognition in teaching and learning: An introduction. *Instructional Science*, 26, 1–3.
- Hayes, D., Subhan, Z., & Herzog, L. (2020). Assessing and understanding entrepreneurial profiles of undergraduate students: implications of heterogeneity for entrepreneurship education. *Entrepreneurship Education*, 3(2), 151–195.
- Haynie, M., & Shepherd, D. A. (2009). A measure of adaptive cognition for entrepreneurship research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 695–714.
- Haynie J. M., Shepherd D., Mosakowski E., & Earley P. C. (2010). A situated metacognitive model of the entrepreneurial mindset. *Journal of Business Venturing*, 25, 217–229.
- Holt, R., & Macpherson, A. (2010). Sensemaking, rhetoric and the socially competent entrepreneur. *International Small Business Journal*, 28(1), 20–42.
- Hytti, U., Stenholm, P., Heinonen, J., & Seikkula-Leino, J. (2010). Perceived learning outcomes in entrepreneurship education: The impact of student motivation and team behavior. *Education + Training*, 52(8/9), 587–606.
- Jack, S. L., & Anderson, A. R. (1999). Entrepreneurship education within the enterprise culture: Producing reflective practitioners. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 5(3), 110–125.
- Jones, C., Matlay, H., & Maritz, A. (2012). Enterprise education: for all, or just some? *Education + Training*, 54(8/9), 813–824.
- Kuratko, D. F. (2005). The emergence of entrepreneurship education: development, trends, and challenges. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(5), 577–598.
- Kyrö, P., Seikkula-Leino, J., & Mylläri, J. (2011). Meta processes of entrepreneurial and enterprising learning: the dialogue between cognitive, conative and affective constructs. Teoksessa O. J. Borch, A. Fayolle, P. Kyrö, & E. Ljunggren (toim.), *Entrepreneurship Research in Europe: Evolving Concepts and Processes* (ss. 56–84). Edward Elgar Publishing.
- Larty, J., & Hamilton, E. (2011). Structural approaches to narrative analysis in entrepreneurship research: Exemplars from two researchers. *International Small Business Journal*, 29(3), 220–237.
- Lounsbury, M., & Glynn, M. (2001). Cultural entrepreneurship: Stories, legitimacy, and the acquisition of resources. *Strategic Management Journal*, 22, 545–564.
- Maresch, D., Harms, R., Kailer, N., & Wimmer-Wurm, B. (2016). The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial intention of students in science and engineering versus business studies university programs. *Technological Forecasting and Social Change*, 104, 172–179.
- Magno, C. (2010). The role of metacognitive skills in developing critical thinking. *Metacognition and Learning*, 5(2), 137–156.
- Malle, B. F., Knobe, J. M., & Nelson, S. E. (2007). Actor-observer asymmetries in explanations of behaviour: New answers to an old question. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93(4), 491–514.
- Man, T., & Chan, T. (2002). The competitiveness of small and medium enterprises: a conceptualization with focus on entrepreneurial competencies. *Journal of Business Venturing*, 17, 123–142.
- Mitchell, J. R., Smith, J. B., Gustafsson, V., Davidsson, P., & Mitchell, R. K. (2005). Thinking about thinking about thinking: exploring how entrepreneurial metacognition affects entrepreneurial expertise. Teoksessa S. Spinelli (toim.), *Frontiers of Entrepreneurship Research 2005* (ss. 1–16). Babson College.
- Morris, M. H., Shirkova, G., & Tsukanova, T. (2017). Student entrepreneurship and the university ecosystem: a multi-country empirical exploration. *European Journal of International Management*, 11(1), 65–85.
- Munoz, C., Mosey, S., & Binks, M. (2011). Developing opportunity identification capabilities in the classroom: Visual evidence for changing mental frames. *Academy of Management Learning and Education*, 10(2), 277–295.
- Nabi, G., Liñán, F., Fayolle, A., Krueger, N., & Walmsley, A. (2017). The impact of entrepreneurship education higher education: A systematic review and research agenda. *Academy of Management Learning and Education*, 16(2), 277–299.
- Neck, H. M., & Greene, P. G. (2011). Entrepreneurship education: Known worlds and new frontiers. *Journal of Small Business Management*, 49(1), 55–70.
- Neuendorf, K. A. (2002). *The Content Analysis Guidebook*. Sage.
- Obschonka, M., Goethner, M., Silbereisen, R. K., & Cantner, U. (2012). Social identity and the transition to entrepreneurship: the role of group identification with workplace peers. *Journal of Vocational Behavior*, 80, 137–147.
- Peura, K., Römer-Paakkanen, T., Aaltonen, S., Asteljoki, S., Lahikainen, K., & Pehkonen, P. (2019, lokakuu 2-3). *Yrittäjyysosaamisen tunnistamisen ja*

tunnustamisen käytännöt suomalaisissa korkeakouluissa. [Konferenssipaperi] YKTT-konferenssi, Espoo, Suomi.

Pruett, M., & Şeşen, H. (2017). Faculty-student perceptions about entrepreneurship in six countries. *Education + Training*, 59(1), 105–120.

Sánchez, J. C. (2011). University training for entrepreneurial competencies: Its impact on intention of venture creation. *International Entrepreneurship Management Journal*, 7, 239–254.

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2009). *Research Methods for Business Students*. Pearson Education Limited.

Schwartz, J., Hatfield, R., Jones, R., & Anderson, S. (2019). What is the future of work? Redefining work, workforces, and workplaces. Deloitte Insights. Julkaistu 1.4.2019. https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/4959_fow-framework/4959_FOW-Framework.pdf

Shane, S. (2010). Reflections on the 2010 AMR Decade Award: Delivering on the promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 37, 10–20.

Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217–227.

Stenlund, T. (2010). Assessment of prior learning in higher education: A review from a validity perspective. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 35(7), 783–797.

Suomen Yrittäjät (2019). *Opiskelijasta yrittäjäksi 2019 – Korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyys ja yrittäjyyshalukkuus*. https://www.yrittajat.fi/sites/default/files/opiskelijasta_yrittajaksi_2019.pdf

Ustav, S., & Venesaar, U. (2018). Bridging meta-competencies and entrepreneurship education. *Education & Training*, 60(7-8), 674–695.

Verdujn, K., & Berglund, K. (2020). Pedagogical invention in entrepreneurship education: Adopting a critical approach in the classroom. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 26(5), 973–988.

Volkman, C. K., & Tokarski, K. O. (2009). Student attitudes to entrepreneurship. *Management and Marketing*, 4(1), 17–38.

Weick, K. E. (1995). *Sensemaking in Organizations*. Sage Publications Inc.

Weick, K. E., Sutcliffe, K. M., & Obstfeld, D. (2005). Organizing and the process of sensemaking. *Organization Science*, 16(4), July–August.

World Economic Forum (2016). *The future of jobs -Employment, skills and workforce Strategy for the fourth industrial revolution*. Global Challenge Insight Report. http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf

